

SECTION 6. *Politology*

**PROSPOGRAPHY IN THE CONTEXT OF
DIPLOMATIC HISTORY RESEARCHES**

Savchuk Andrii Borysovych
Postgraduate student
Chair of International Relations
Faculty of History, Political Science, and International Relations
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine

Savchuk Borys Petrovych
Doctor of Historical Sciences, professor
of Bogdan Steuparyk Department
of Pedagogy Faculty
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine

Rozman Iryna Illivna
Ph. D.(Pedagogy), Senior Lecturer
of the Philological Sciences Department
Mukachevo State University
Mukachevo, Ukraine

The work considers the use of the term "scientific biography" in historical and biographical research in Ukraine in historical, theoretical and practical contexts. Today, the term is used as a definition of a scientist's or scholar's biography or as a set of means and methods to organize knowledge in an integrated system, which is a person's biography, irrespective of the sphere of activity.

Key words: biographistics, biography, scientific biography, terminology.

**ПРОСОПОГРАФІЯ В КОНТЕКСТІ
ДОСЛІДЖЕНЬ ІСТОРІЇ ДИПЛОМАТІЇ**

Савчук Андрій Борисович
аспірант
кафедра міжнародних відносин
факультет історії, політології і міжнародних відносин

Science: new goals
Proceedings of III International scientific conference

Савчук Борис Петрович
доктор історичних наук, професор
кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика
педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

Розман Ірина Іллівна
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедра філологічних дисциплін
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна

У статті розкрито роль просопографії в дослідженнях з історії міжнародних відносин. Вивчення ролі особистості в міжнародних відносинах загалом та міждержавних стосунках зокрема є відносно новою теоретичною проблемою міжнародних відносин. Такий підхід передбачає певний науково-дослідницький алгоритм наукового пошуку, де його першим і головним складником є біографія дипломата.

Ключовою проблемою в теорії міжнародних відносин є відсутність чіткої системи методологічних принципів та єдиної системи понять і категорій, що істотним чином ускладнює формування ґрунтовних концепцій, які змогли би пояснити явища і процеси в ній та сприяли теорії міжнародних відносин ефективно виконувати свої прогностичні функції. На нашу думку, базовими методами та підходами, сукупність яких утворює систему методологічних принципів у теорії міжнародних відносин, доцільно вважати такі: принцип історизму, який потребує розглядати міжнародні відносини як процес суб'єктної взаємодії в окремий історичний період, а також історичні умови і форми його розвитку; принцип конкретності, який виражається у врахуванні реальних проявів соціальної активності в житті суспільства і який потребує брати до уваги не тільки матеріальні аспекти міжнародних відносин, а й рівень усвідомлення людьми, соціальними спільнотами та народами свого місця в міжнародних відносинах і шляхів їх розвитку; принцип об'єктивності тощо.

У дослідженнях історії дипломатії важливе значення мають принципові зміни в методології української історичної науки. За останні десять-п'ятнадцять років істотно змінилася сама ця наука. У переважній більшості сучасні дослідники, відмовившись від аксіом ортодоксального марксизму й одномірного класового підходу до вивчення історії, перейшли на позиції історичного плюралізму й аналізу минулого та сучасності на базі системного підходу. На сучасному етапі переважає тенденція до комплексного, всебічного вивчення історичних явищ і процесів, до спільного дослідження їх кількома

Закономірно, що сьогодні зростає важливість персоналістського напрямку в історії української дипломатії, що зумовлює значущість кожної постаті. Науковці все частіше звертаються до використання методологічного інструментарію дипломатичної персоналістики. Висвітлюють сторію міжнародних відносин не стільки в руслі біографістики, що вивчає певного діяча у розмаїтті його суспільних зв'язків, скільки в розрізі персоналістики. Такий підхід передбачає певний науково-дослідницький алгоритм наукового пошуку, де його першим і головним складником є біографія дипломата. При реалізації цього завдання варто спиратися на визначені ученими (Б. Ананьєва, Я. Дашкевич, С. Світленко, І. Старовойтенко та ін.) підходи до вивчення персоналії як історико-суспільного явища, які становлять взаємодію таких критеріїв: особливості політичного життя і соціальної структури суспільства; рівень соціально-економічного розвитку; розмаїття світоглядних орієнтацій та психологічних особливостей, зумовлених ідейними, політичними та іншими чинниками; тощо. Просопографічний опис особистості включає, окрім іншого, також такі компоненти: відтворення шляхів її формування в родинному й освітньому середовищах, знаменних подій, які ставали визначальними у виборі професії або світоглядних засад, сфер діяльності та місць перебування особи; освіта та професійна діяльність; особистісні характеристики: походження, вдача, темперамент, сюжети приватного життя, поведінка за різноманітних життєвих обставин, її взаємини з оточеннями; внутрішній світ особи: переживання нею особистих і громадських подій, ставлення до них через рефлексії, відображені у певних джерелах; шляхи самореалізації особистості; тощо. Відтворення особи саме за таким всебічним описом надасть їй вигляду не просто відомого діяча, а й звичайної людини.

Вивчення ролі особистості в міжнародних відносинах загалом та міждержавних стосунках зокрема є відносно новою теоретичною проблемою міжнародних відносин [1-8], яка ставить під сумнів державоцентричний підхід до аналізу міжнародно-політичних процесів. До сьогодні вплив чинника особистості на зовнішню політику держави не був предметом міжнародно-політичного аналізу. Постає питання про залучення до аналізу сфери зовнішньої політики наукових методів, ступінь об'єктивності яких є на лад вищим за «суб'єктивні», інтуїтивні методи, що базуються виключно на компетентності, досвіді, або особистих здібностях окремої особи. Значна кількість подібних методів була розроблена фахівцями американських шкіл прикладної політології, теорії міжнародних відносин та інших, суміжних до них дисциплін. Істотну вагу тут мають дослідження так званого особистісного, іншими словами, суб'єктивного чинника, його ролі у формуванні національної політики та впливу на зовнішньополітичний курс держави — дослідження, — використовуючи одну з популярних концепцій політичної науки 19-го сторіччя, — «ролі особистості в історії» [3; 4].

Сьогодні формується напрям, який називають «нова біографічна історія»

Science: new goals

Proceedings of III International scientific conference

«дослідження одного життя». Відтепер учених цікавить не «типовий», а конкретний індивід; це не обов'язково «видатна» особистість, а може бути постать другого, третього плану чи «звичайна людина», але особа неординарна або така, яка здатна приймати важливі рішення за складних обставин. Утверджуються методологічні настанови «персональної історії»: розглядаючи формування світогляду, розвиток внутрішнього світу, історик через особисте життя й діяльність людини на різних за тривалістю хронологічних відтинках досліджує історичний соціум, у якому вона діє й котрий творить. При цьому «індивідуальна історія» є водночас стратегічною метою дослідження й адекватним засобом пізнання. Такий підхід дозволяє відрефлексувати погляд на події та наблизитися до адекватнішого відтворення історичного процесу. При розробці такого типу біографій важливе значення мають історичні джерела особового походження. Це можуть бути мемуари — «сучасні історії», мемуари-автобіографії, щоденники, для вчених — наукові праці. Усі вони, чи їх частина, разом з даними так званої об'єктивної інформації — джерел, які фіксують факти «збоку» дозволяють повніше з'ясувати «індивідуальну історію» [8].

На межі ХХ і ХХІ ст. історична наука дійшла висновку, що основним персонажем подій і процесів минулого в усі періоди історії була особа, наділена непересічними організаторськими або інтелектуальними здібностями, громадською ініціативою або активною позицією, обдарованістю, хистом або талантом бути політиком, письменником, митцем. Посилений інтерес до відомої особи, що простежується за останніх десятиріч, спонукає дослідника не просто написати її біографію, перерахувати факти і події з життя та діяльності, а й поглиблено вивчити її особистісну сутність, яка часто пояснює причини і наслідки у біографічних фактах. Тобто персоніфікація минулого, як актуальне завдання сучасних історичних студій, передбачає відтворення галереї відомих діячів не в традиційному висвітленні звичайної біографії, а в поглибленому вивченні особистісно індивідуального змісту конкретної особи, або групи осіб, зв'язаних між собою родовими, професійними чи іншими зв'язками. Цей якісно новий тип історико-біографічного дослідження особистості, відтворення на основі джерел її багатогранного соціально-психологічного портрету, який повинен відобразити у відомому діячеві певної галузі «живу» людину у сукупності усіх притаманних їй особистісно-людських даних, а не традиційно формалізовану датами і заслугами постать, називається просопографією [8].

Література:

1. Головинський К.С. Фактор особистості у формуванні та здійсненні зовнішньої політики у сучасній міжнародній системі: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / К.С. Головинський; НАН України. Ін-т світ. екон. та міжнар. відносин. — К., 2002. — 20 с.

2. Герасимчук Т. Концептуальні основи теорії політики: Навч. посібник / Т. Герасимчук. — Київ: С. Третьяк, 2008. — 280 с.

Science: new goals

Proceedings of III International scientific conference

3. Качинська Н.О. Імідж держави: теоретичний аспект / Надія Олександрівна Качинська // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К., 2009. – Випуск 19. – С. 252-263.
4. Качинська Н.О. Міжнародний імідж сучасної України в контексті забезпечення захисту національних інтересів / Надія Олександрівна Качинська // Сучасна українська політика: політики та політологи про неї. – К. : Український центр політичного менеджменту, 2010. – Випуск 20. – С. 297-310.
5. Савчук А. Діяльність консульських служб України в Республіці Польща в контексті соціально-економічних викликів сучасності / А. Савчук // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Економічне зростання в епоху соціальних трансформацій», м. Краматорськ, 26 січня 2017 року. – Краматорськ, 2017. – С. 71-174.
6. Савчук Б. Прикарпатський сегмент у зовнішній політиці ЗУНР / Б. Савчук, А. Савчук // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Соціальні трансформації у кризовий період», м. Краматорськ, 26 січня 2017 року. – Краматорськ, 2017. – С. 147-150.
7. Осташко Т. Нариси з історії дипломатії України / Тетяна Осташко // Україна дипломатична. Науковий щорічник. – 2002. – Випуск другий. – К., 2005. – С. 581-585.
8. Старовойтенко І. Просопографія: підходи до трактування змісту наукової дисципліни в історіографії / Інна Старовойтенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.history.org.ua/JournALL/sid/13/1/1.pdf>